FAKULTET ELEKTROTEHNIKE I RAČUNARSTVA
LABORATORIJ ZA INTERAKTIVNE SIMULACIJSKE SUSTAVE

Interaktivni simulacijski sustavi

Matematičko modeliranje i numerička integracija kroz primjere pojednostavljenih interaktivnih simulacijskih sustava

Prof.dr.sc. Krešimir Ćosić
Dr.sc. Siniša Popović

Primjer interaktivnog simulacijskog sustava

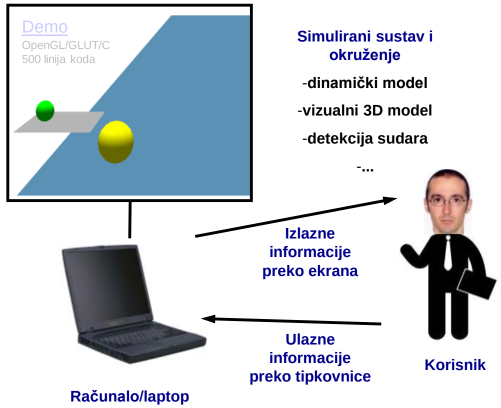

Dinamički model simuliranog sustava

Pretpostavke:
- raketa se giba u ravnini paralelnoj s *Oxy*
- cilj se giba paralelno s osi *Ox* po terenu koji se nalazi u ravnini $y = 0$
- postoji konstantna sila u smjeru osi *Ox* kada je uključen raketni motor

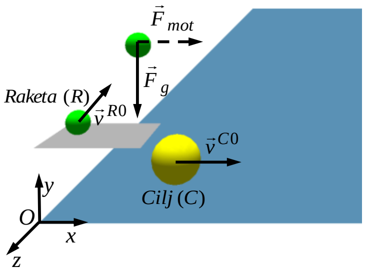

$$\vec{F}_g = m^R \vec{g},\ \vec{g} = const.$$

$$\vec{F}_{mot} = \begin{cases} m^R \vec{a}_{mot}, & \text{samo kada motor uklj.} \\ 0, & \text{inace} \end{cases},\quad \vec{a}_{mot} = const.$$

$$m^R \vec{a} = \vec{F}_g + \vec{F}_{mot} \Rightarrow \vec{a}(t) = \vec{g} + uklj(t)\vec{a}_{mot}$$

$$uklj(t) = \begin{cases} 1, & \text{ako je gumb 'm' za uklj./isklj. motora} \\ & \text{pritisnut neparni broj puta} \\ 0, & \text{inace} \end{cases}$$

Model:

Diferencijalne jednadžbe

Početni uvjeti diferencijalnih jednadžbi (stanje u početnom trenutku t_0)

$$\ddot{x}^R(t) = uklj(t) \cdot a_{mot},\ \dot{x}^R(t_0) = v^{xR0},\ x^R(t_0) = x^{R0}$$

$$\ddot{y}^R(t) = -g,\ \dot{y}^R(t_0) = v^{yR0},\ y^R(t_0) = y^{R0}$$

$$\dot{x}^C(t) = v^{C0},\ x^C(t_0) = x^{C0}$$

$$y^C(t) = y^{C0}$$

$$z^C(t) = z^R(t) = z^{RC0}$$

Konstantne funkcije za *y* i *z* koordinatu cilja te *z* koordinatu rakete, jer je tako zadano u pretpostavkama.
S obzirom da je tu sve riješeno, dalje ih ne spominjemo.

Dinamički model simuliranog sustava

Model:

$$\ddot{x}^R(t) = uklj(t) \cdot a_{mot},\ \dot{x}^R(t_0) = v^{xR0},\ x^R(t_0) = x^{R0}$$

$$\ddot{y}^R(t) = -g,\ \dot{y}^R(t_0) = v^{yR0},\ y^R(t_0) = y^{R0}$$

$$\dot{x}^C(t) = v^{C0},\ x^C(t_0) = x^{C0}$$

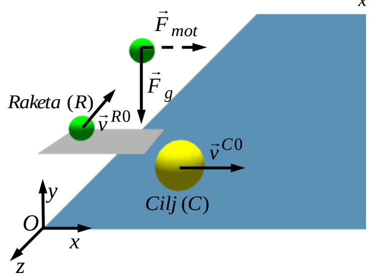

Kako računati položaj rakete i cilja u vremenu na način kao što se radi u simulatorima?

Analitičko rješavanje? ... npr. na 3. jednadžbi:

$$\dot{x}^C(t) = v^{C0},\ x^C(t_0) = x^{C0} \Rightarrow x^C(t) = v^{C0}t + x^{C0} - v^{C0}t_0$$

Na računalu vrijeme teče u diskretnim koracima t_0, t_0+T, t_0+2T, t_0+3T,... pa *x* koordinatu cilja u tim trenucima dobijemo iz analitičkog rješenja:

$$x_n^C := x^C(t_n) = v^{C0} \cdot t_n + x^{C0} - v^{C0}t_0$$

$$t_n = t_{n-1} + T = t_0 + nT$$

Međutim analitičko rješavanje diferencijalnih jednadžbi ne skalira na sve praktično važne simulacijske probleme.

Stoga se upotrebljava numerička integracija.

Dinamički model simuliranog sustava

Jednostavan primjer numeričke integracije – Eulerova metoda za rješavanje sljedećih diferencijalnih jednadžbi prvog reda s početnim uvjetima:

$\dot{x}(t) = f(t, x(t)),\ x(t_0) = x_0$ tzv. *Cauchyjev problem* (engl. *initial value problem*) – npr. $\dot{x}^C(t) = v^{C0},\ x(t_0) = x^{C0}$

Metoda: $x_n = x_{n-1} + T f(t_{n-1}, x_{n-1})$, za $n = 1, 2, 3, \ldots$, uz $x_0 = x(t_0)$ poznat iz početnog uvjeta, pri čemu je:
$t_n = t_{n-1} + T$, za $n = 1, 2, \ldots$, a t_0 je također poznat iz početnog uvjeta.
Varijabla T predstavlja korak Eulerove metode.

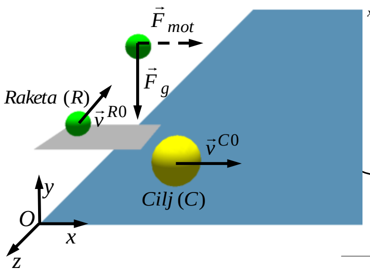

Eulerova metoda temelji se na lokalnoj aproksimaciji tangentom

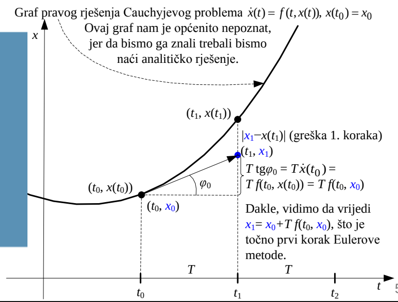

Dinamički model simuliranog sustava

Jednostavan primjer numeričke integracije – Eulerova metoda za rješavanje sljedećih diferencijalnih jednadžbi prvog reda s početnim uvjetima:

$\dot{x}(t) = f(t, x(t)),\ x(t_0) = x_0$ tzv. *Cauchyjev problem* (engl. *initial value problem*) – npr. $\dot{x}^C(t) = v^{C0},\ x(t_0) = x^{C0}$

Metoda: $x_n = x_{n-1} + T f(t_{n-1}, x_{n-1})$, za $n = 1, 2, 3, \ldots$, uz $x_0 = x(t_0)$ poznat iz početnog uvjeta, pri čemu je:
$t_n = t_{n-1} + T$, za $n = 1, 2, \ldots$, a t_0 je također poznat iz početnog uvjeta.
Varijabla T predstavlja korak Eulerove metode.

Drugačiji način gledanja na Eulerovu metodu:
- Tražena funkcija $x(t)$ je dakako integral funkcije $\dot{x}(t)$
- Eulerovom metodom integral funkcije $\dot{x}(t)$ iterativno se računa tako da se aproksimira sa sumom površina pravokutnika ispod grafa ove funkcije, tj. $x_n = x_{n-1} + T\dot{x}(t_{n-1})$

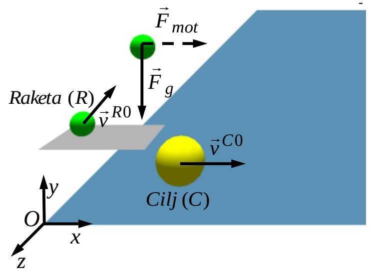

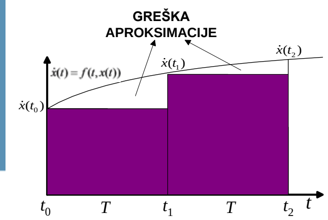

Dinamički model simuliranog sustava

Jednostavan primjer numeričke integracije – Eulerova metoda za rješavanje sljedećih diferencijalnih jednadžbi prvog reda s početnim uvjetima:

$\dot{x}(t) = f(t, x(t)),\ x(t_0) = x_0$ tzv. *Cauchyjev problem* (engl. *initial value problem*) – npr. $\dot{x}^C(t) = v^{C0},\ x(t_0) = x^{C0}$

Metoda: $x_n = x_{n-1} + T f(t_{n-1}, x_{n-1})$, za $n = 1, 2, 3, \ldots$, uz $x_0 = x(t_0)$ poznat iz početnog uvjeta, pri čemu je:
$t_n = t_{n-1} + T$, za $n = 1, 2, \ldots$, a t_0 je također poznat iz početnog uvjeta.
Varijabla T predstavlja korak Eulerove metode.

Digresija na jedan primjer: Inkrementalno računanje funkcije $x(t)$ kao u interaktivnoj simulaciji, uz primjenu Eulerove metode s korakom $T = 0.01$ s, ako je funkcija $x(t)$ definirana na sljedeći način:

$$\dot{x}(t) = t + x^2(t),\ x(1) = 2$$

$$x_0 = 2,\ t_0 = 1,$$

$$x_1 = x_0 + T(t_0 + x_0^2) = 2 + 0.01(1 + 2^2) = 2.05,\ t_1 = t_0 + T = 1.01$$

$$x_2 = x_1 + T(t_1 + x_1^2) = 2.05 + 0.01(1.01 + 2.05^2) = 2.102125,\ t_2 = t_1 + T = 1.02$$

...

Dinamički model simuliranog sustava

Model:

1. $\ddot{x}^R(t) = uklj(t) \cdot a_{mot},\ \dot{x}^R(t_0) = v^{xR0},\ x^R(t_0) = x^{R0}$
2. $\ddot{y}^R(t) = -g,\ \dot{y}^R(t_0) = v^{yR0},\ y^R(t_0) = y^{R0}$
3. $\dot{x}^C(t) = v^{C0},\ x^C(t_0) = x^{C0}$

Kako izgleda Eulerova metoda za diferencijalnu jednadžbu višeg reda, kao što su 1. ili 2. diferencijalna jednadžba modela?

1. Svođenje na sustav diferencijalnih jednadžbi prvog reda uvođenjem novih varijabli. Sustav dobiva oblik:

$$\dot{x}(t) = f(t, x(t)),\ x(t_0) = x_0$$

pri čemu su $x(t)$ i $f(t, x(t))$ vektori.

$$\dot{v}^{xR} = uklj(t) \cdot a_{mot}$$
$$\dot{x}^R = v^{xR}$$
$$\dot{v}^{yR} = -g$$
$$\dot{y}^R = v^{yR}$$
$$\dot{x}^C = v^{C0}$$

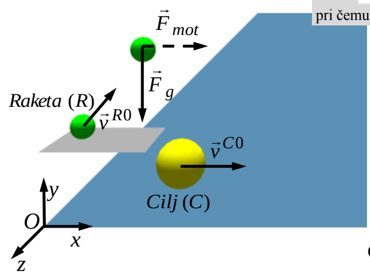

2. Primjena Eulerove metode na svaku jednadžbu prvog reda u dobivenom sustavu: $x_n = x_{n-1} + T f(t_{n-1}, x_{n-1})$

$$v_n^{xR} = v_{n-1}^{xR} + T \cdot uklj(t_{n-1}) \cdot a_{mot}$$
$$x_n^R = x_{n-1}^R + T \cdot v_{n-1}^{xR}$$
$$v_n^{yR} = v_{n-1}^{yR} - T \cdot g$$
$$y_n^R = y_{n-1}^R + T \cdot v_{n-1}^{yR}$$
$$x_n^C = x_{n-1}^C + T \cdot v^{C0}$$

Ove jednadžbe su programski ostvarene u demou na početku predavanja.

Dinamički model simuliranog sustava

```
state.gravity = 1;
state.t_step = 0.025; // seconds
void executeMissileMotionStep()
{
state.missile.vx_n = state.missile.vx_nminus1 +
    state.t_step * state.missile.isThrustOn * state.missile.thrust;
state.missile.x_n = state.missile.x_nminus1 +
    state.t_step * state.missile.vx_nminus1;
state.missile.vy_n = state.missile.vy_nnminus1 -
    state.t_step * state.gravity;
state.missile.y_n = state.missile.y_nminus1 +
    state.t_step * state.missile.vy_nminus1

state.missile.x_nminus1 = state.missile.x_n;
state.missile.y_nminus1 = state.missile.y_n;
state.missile.vx_nminus1 = state.missile.vx_n;
state.missile.vy_nminus1 = state.missile.vy_n;
}

void executeTargetMotionStep()
{
state.tgt.x_n = state.tgt.x_nminus1 + state.tgt.v0 * state.t_step;
state.tgt.x_nminus1 = state.tgt.x_n;
}
```

$$v_n^{xR} = v_{n-1}^{xR} + T \cdot uklj(t_{n-1}) \cdot a_{mot}$$
$$x_n^R = x_{n-1}^R + T \cdot v_{n-1}^{xR}$$

$$v_n^{yR} = v_{n-1}^{yR} - T \cdot g$$
$$y_n^R = y_{n-1}^R + T \cdot v_{n-1}^{yR}$$

$$x_n^C = x_{n-1}^C + T \cdot v^{C0}$$

Ove jednadžbe su programski ostvarene u demou na početku predavanja.

Dinamički model simuliranog sustava

Digresija na primjer rješavanja sustava diferencijalnih jednadžbi prvog reda Eulerovom metodom:
Inkrementalno računanje funkcija $x(t)$ i $y(t)$ kao u interaktivnoj simulaciji, uz primjenu Eulerove metode s korakom $T = 0.01$ s, ako su funkcije $x(t)$ i $y(t)$ definirane na sljedeći način:

$$\dot{x}(t) = 2t + x(t)y(t),\ x(0) = 1$$
$$\dot{y}(t) = ty(t) + x(t),\ y(0) = -1$$

$x_0 = 1,\ y_0 = -1, t_0 = 0,$

$$\begin{cases} x_1 = x_0 + T(2t_0 + x_0 y_0) = 1 + 0.01(2 \cdot 0 + 1 \cdot (-1)) = 0.99, \\ y_1 = y_0 + T(t_0 y_0 + x_0) = -1 + 0.01(0 \cdot (-1) + 1) = -0.99, \\ t_1 = t_0 + T = 0.01 \end{cases}$$

$$\begin{cases} x_2 = x_1 + T(2t_1 + x_1 y_1) = 0.99 + 0.01(2 \cdot 0.01 + 0.99 \cdot (-0.99)) = 0.980399, \\ y_2 = y_1 + T(t_1 y_1 + x_1) = -0.99 + 0.01(0.01 \cdot (-0.99) + 0.99) = -0.980199, \\ t_2 = t_1 + T = 0.02 \end{cases}$$

...

Vizualni 3D model simuliranog sustava i okruženja

- Sadrži podatke koji se šalju u grafički protočni sustav

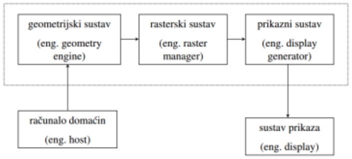

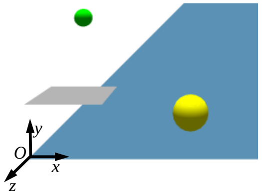

  - Definiranje geometrije pojedinih objekata
  - Definiranje materijala od kojih su sačinjeni objekti
  - Dodavanje svjetla u scenu
  - Pozicioniranje promatrača/kamere u sceni
  - Organiziranje scene – međusobni razmještaj objekata
  - ...

Vizualni 3D model simuliranog sustava i okruženja

- geometrija se tipično predstavlja mrežama poligona/trokuta jer je grafički protočni sustav sklopovski prilagođen ovoj reprezentaciji
- trokut je posebno prikladan
  - svi vrhovi mu uvijek leže u istoj ravnini
  - uvijek je konveksan poligon

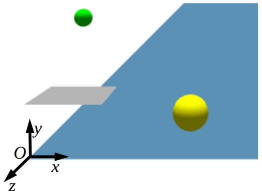

n // broj vrhova
m // broj trokuta
x_1 y_1 z_1 // decimalne vrijednosti koordinata vrhova
...
x_n y_n z_n
$v_{1,1}$ $v_{1,2}$ $v_{1,3}$ // cjelobrojni indeksi vrhova
...
$v_{m,1}$ $v_{m,2}$ $v_{m,3}$

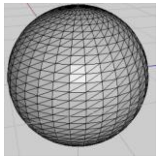

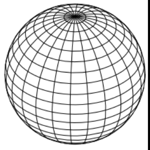

Vizualni 3D model simuliranog sustava i okruženja

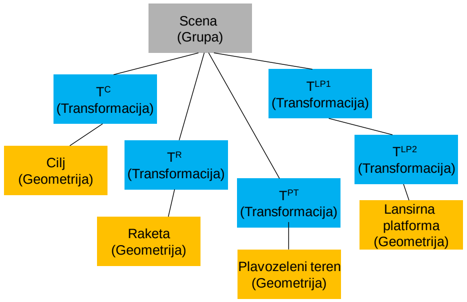

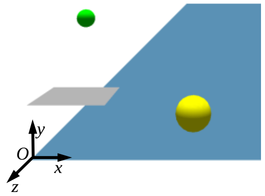

$$\mathbf{T}_{tran} = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & \Delta x \\ 0 & 1 & 0 & \Delta y \\ 0 & 0 & 1 & \Delta z \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

$$\mathbf{T}_{skal} = \begin{bmatrix} s_x & 0 & 0 & 0 \\ 0 & s_y & 0 & 0 \\ 0 & 0 & s_z & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

Razmještaj se logički može promatrati sukladno konceptu **grafa scene**
- hijerarhijska stablasta organizacija
- razne vrste čvorova – grupirajući, transformacijski, geometrijski
- geometrijski čvorovi su u listovima stabla

Napomena: Graf scene u smislu odgovarajuće strukture podataka nije bio programski ostvaren.

Vizualni 3D model simuliranog sustava i okruženja

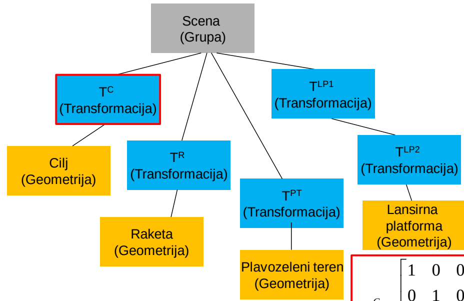

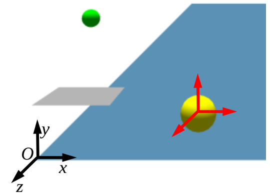

Matrica transformacije cilja tijekom iscrtavanja scene za trenutak $t_n = t_0 + nT$ (translacija):

$$x_n^C = x_{n-1}^C + T \cdot v^{C0}$$
$$y_n^C = y^{C0}$$
$$z_n^C = z^{RC0}$$

$$\mathbf{T}_n^C = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & x_n^C \\ 0 & 1 & 0 & y_n^C \\ 0 & 0 & 1 & z_n^C \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

$$C_n^{Scena} = \mathbf{T}_n^C C$$

C je geometrija cilja s obzirom na lokalni koordinatni sustav (tj. centar žute sfere)

$$\mathbf{T}_{tran} = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & \Delta x \\ 0 & 1 & 0 & \Delta y \\ 0 & 0 & 1 & \Delta z \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

$$\mathbf{T}_{skal} = \begin{bmatrix} s_x & 0 & 0 & 0 \\ 0 & s_y & 0 & 0 \\ 0 & 0 & s_z & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

Vizualni 3D model simuliranog sustava i okruženja

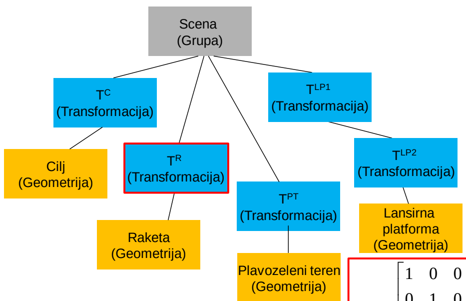

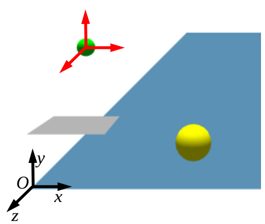

Matrica transformacije rakete tijekom iscrtavanja scene za trenutak $t_n = t_0 + nT$ (translacija):

$$v_n^{xR} = v_{n-1}^{xR} + T \cdot uklj(t_{n-1}) \cdot a_{mot}$$
$$x_n^R = x_{n-1}^R + T \cdot v_{n-1}^{xR}$$
$$v_n^{yR} = v_{n-1}^{yR} - T \cdot g$$
$$y_n^R = y_{n-1}^R + T \cdot v_{n-1}^{yR}$$
$$z_n^R = z^{RC0}$$

$$\mathbf{T}_n^R = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & x_n^R \\ 0 & 1 & 0 & y_n^R \\ 0 & 0 & 1 & z_n^R \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

$$R_n^{Scena} = \mathbf{T}_n^R R$$

R je geometrija rakete s obzirom na lokalni koordinatni sustav (tj. centar zelene sfere)

$$\mathbf{T}_{tran} = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & \Delta x \\ 0 & 1 & 0 & \Delta y \\ 0 & 0 & 1 & \Delta z \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

$$\mathbf{T}_{skal} = \begin{bmatrix} s_x & 0 & 0 & 0 \\ 0 & s_y & 0 & 0 \\ 0 & 0 & s_z & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

Vizualni 3D model simuliranog sustava i okruženja

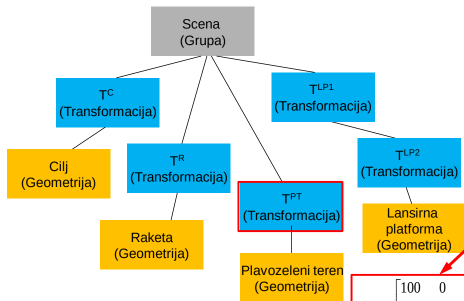

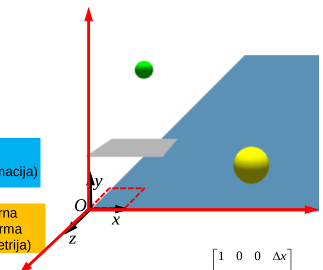

Matrica transformacije plavozelenog terena tijekom iscrtavanja scene za trenutak $t_n = t_0 + nT$ (konstantno skaliranje):

$$\mathbf{T}_n^{PT} = \begin{bmatrix} 100 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 100 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 100 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

$$PT_n^{Scena} = \mathbf{T}_n^{PT} PT$$

PT je geometrija crveno iscrtkane krpice koja seže do 1 po x-osi i do −1 po z-osi

$$\mathbf{T}_{tran} = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & \Delta x \\ 0 & 1 & 0 & \Delta y \\ 0 & 0 & 1 & \Delta z \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

$$\mathbf{T}_{skal} = \begin{bmatrix} s_x & 0 & 0 & 0 \\ 0 & s_y & 0 & 0 \\ 0 & 0 & s_z & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

Vizualni 3D model simuliranog sustava i okruženja

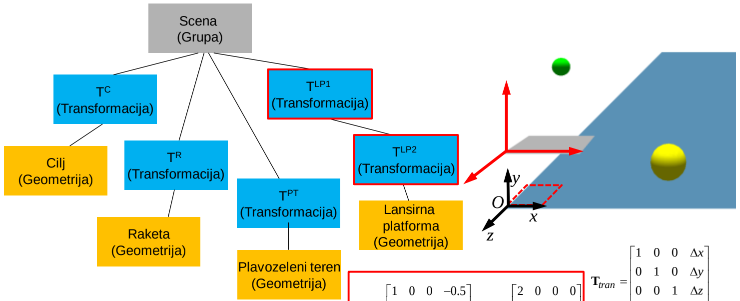

Matrica transformacije lansirne platforme tijekom iscrtavanja scene za trenutak $t_n = t_0 + nT$ (konstantna translacija i konstantno skaliranje):

$$\mathbf{T}_n^{LP1} = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & -0.5 \\ 0 & 1 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 1 & -1 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix} \quad \mathbf{T}_n^{LP2} = \begin{bmatrix} 2 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 2 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 2 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

$$LP_n^{SC} = \mathbf{T}_n^{LP1}\mathbf{T}_n^{LP2} LP$$

LP je geometrija crveno iscrtkane krpice koja je identična kao prethodna za teren.

$$\mathbf{T}_{tran} = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & \Delta x \\ 0 & 1 & 0 & \Delta y \\ 0 & 0 & 1 & \Delta z \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

$$\mathbf{T}_{skal} = \begin{bmatrix} s_x & 0 & 0 & 0 \\ 0 & s_y & 0 & 0 \\ 0 & 0 & s_z & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

17

Vizualni 3D model simuliranog sustava i okruženja

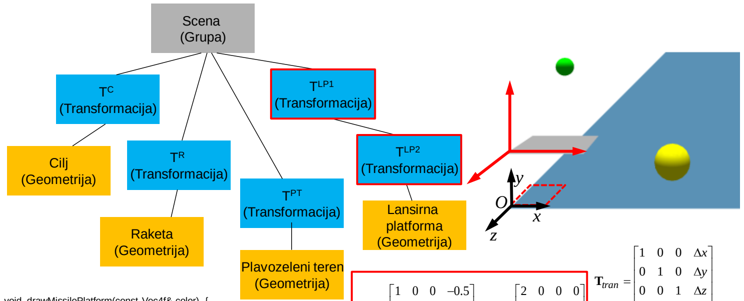


```
void  drawMissilePlatform(const  Vec4f& color)  {
  glPushMatrix();
  glTranslated(-0.5, state.missilePlatformHeight, -1.0);
  glScaled(2.0, 2.0, 2.0);
  glMaterialfv(GL_FRONT, GL_AMBIENT, color.coords);
  glMaterialfv(GL_FRONT, GL_DIFFUSE, color.coords);

  glBegin(GL_TRIANGLES); //Begin coordinates
    ...
  glEnd(); //End coordinates
  glPopMatrix();   }
```

$$\mathbf{T}_n^{LP1} = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & -0.5 \\ 0 & 1 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 1 & -1 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix} \quad \mathbf{T}_n^{LP2} = \begin{bmatrix} 2 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 2 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 2 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

$$LP_n^{SC} = \mathbf{T}_n^{LP1}\mathbf{T}_n^{LP2} LP$$

LP je geometrija crveno iscrtkane krpice koja je identična kao prethodna za teren.

$$\mathbf{T}_{tran} = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & \Delta x \\ 0 & 1 & 0 & \Delta y \\ 0 & 0 & 1 & \Delta z \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

$$\mathbf{T}_{skal} = \begin{bmatrix} s_x & 0 & 0 & 0 \\ 0 & s_y & 0 & 0 \\ 0 & 0 & s_z & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

18

Detekcija sudara

- sudar raketa-teren: $y_n^R \le polumjer^R$
- sudar raketa-cilj:

$$\sqrt{(x_n^R - x_n^C)^2 + (y_n^R - y_n^C)^2 + (z_n^R - z_n^C)^2} \le polumjer^R + polumjer^C$$

- ne provjerava se sudar rakete i lansirne platforme

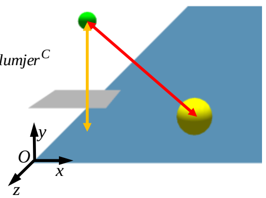

- ove jednostavne metode za detekciju sudara prilagođene su ovoj vrsti scene, jer npr. implicitno pretpostavljaju:
  - da su raketa i cilj dovoljno spori
  - da raketu lansiramo u smjeru pozitivne osi *Ox*, a ne recimo u suprotnom smjeru gdje teren ne postoji

19

Obrada ulaznih informacija

- ulazi se pojavljuju aperiodički - bitna razlika naspram:
  - približno periodičkog izvođenja numeričke integracije dinamičkog modela rakete i cilja s korakom T
  - isrtavanja koje mora reflektirati te promjene u prikazu scene
- dodatno, aperiodički se pojavljuje i sudar
- potreban je stroj stanja za reagiranje na aperiodičke informacije (ulazi i info o sudaru)

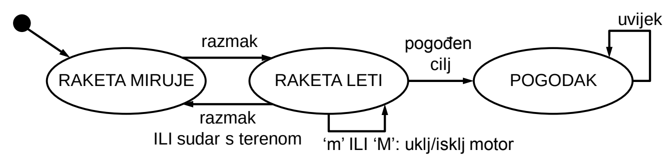

20

Sve opisano postoji i u simulatorima, ali je bitno veće složenosti

Npr. u simulatoru raketnog sustava za protuzračnu obranu

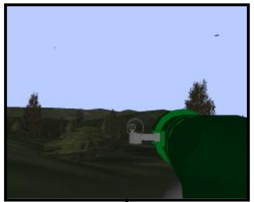

Simulirani sustav i okruženje

-dinamički model

-vizualni 3D model

-detekcija sudara

-...

Računalna infrastruktura

Informacije preko izlaznih uređaja

Informacije preko ulaznih uređaja

Operator sustava